

SINODA BISKUPA '77

Tonči Trstenjak

OBNOVA KATEHEZE U CENTRU PAŽNJE KATOLIČKE CRKVE

Sinoda biskupa '77, koja je raspravljala o temi *Kateheza u našem vremenu s osobitim naglaskom na katehezi djece i mladeži*, završila je svoje zasjedanje u subotu 29. listopada 1977. svečanom sjednicom, na kojoj je Pavao VI. upozorio prisutne biskupe da njihov zadatak time nije dovršen:

»Zaključci do kojih ste došli na kraju radova trebali bi sada biti preneseni vašoj braći u biskupskoj službi (...). Mi smo sigurni da ćete vi svima njima, s kojima ste sjedinjeni u dušobrižničkom zadatku, prenijeti žar koji gori u vama. Tako će Sinoda imati izvanrednu funkciju buđenja obnovljenog žara za katehezu, s novim programima djelovanja, s jačom formacijom katehista, s brižljivim istraživanjima potrebnih pomagala, uvijek pazeći na mudre kanonske norme koje uređuju ovo područje i na upute koje su dane Općim katehetskim direktorijem, izdanim od svetog Zbora za kler i potvrđenim od nas. (...) Želimo prije svega gledati na budućnost i preko vas uputiti apel svima onima koji osjećaju kršćansku odgovornost da se zauzmu kako bi ova Sinoda bila temelj obnovljenog katehetskog djelovanja u čitavoj Crkvi.«

U godini neposredno nakon tog središnjeg događaja u našoj Crkvi nijedna pastoralna akcija u mjesnim crkvama ne bi smjela proći bez osvrta

Dio ovog članka temelji se na podacima i na strukturi iz AA.VV. *Catechesi come «plantatio ecclesiae»*, u // *regno — attualità*, 20, 1977, Ed. Dehoniane, Bologna.

i posebne pažnje na temu prošle Sinode, a to je problematika obnove kateheze u našim prilikama i u našim mogućnostima. Ovo je idealno vrijeme za produblјivanje navedene problematike, za obnovu studija kateheze i postojećih pastoralnih struktura u svjetlu pravaca koje je zacrtala Sinoda '77. Tako će plodovi Sinode biti trajni. *Obnovljeni život* želi pridonijeti razmišljanju o katehetskim problemima u našoj Crkvi i zato donosi glavne materijale s prošle Sinode biskupa, smatrajući da na temelju njih i mi možemo razmotriti našu situaciju i usmjeriti je u najpoželjnijem smjeru.

Organizacija Sinode biskupa '77

Nijedna dosadašnja Sinoda biskupa nije bila pripremana s tolikom pomnjom kao ova, peta po redu. Odmah nakon Sinode biskupa '74, koja je raspravljala o općim problemima evangelizacije svijeta, počelo se misliti na pripravu slijedeće, koja je po želji biskupa trebala nastaviti započetu raspravu. Naime, na Sinodi '77 čule su se ozbiljne kritike na račun organizacije tako važnog i glomaznog skupa, osnovanog od Pavla VI. na želju II. vatikanskog sabora. (Vidi поблиže o tome u OŽ 2/1977, str. 166—176., članak *Pripremni radovi za Sinodu biskupa.*)

Stalni tajnik Sinode biskupa mons. Rubin razaslao je u travnju 1975. svim biskupskim konferencijama i sinodama Istočnih Crkvi okružno pismo s molbom da iz svog iskustva i perspektive predlože temu nove Sinode biskupa u 1977. godini. Iz pouzdanih informacija iz Vatikana poznato je da je prva tema na listi prijedloga bila »Obitelj«, a druga »Mladež«. Iz izjave koju je za Hrvatski program Radio-Vatikana dao 27. listopada 1977. naš predstavnik na Sinodi '77, splitski nadbiskup Frane Franić vidi se odgovor naše Biskupske konferencije:

»Naši biskupi poslali su mene kao predsjednika i mons. Janeza Jenka kao potpredsjednika Vijeća za nauk vjere kod BKJ. Time su možda htjeli naglasiti doktrinalni moment ove Sinode. Osim toga, naši su biskupi u svoje vrijeme bili predložili da bi ova Sinoda raspravljala o izvorima kršćanskog morala, baš zato jer se opaža neka konfuzija na tom području katoličke nauke.«

Međutim, kako je okružnim pismom već 22. studenog 1975. javio stalni tajnik Sinode biskupa mons. Rubin, Pavao VI. izabire u neku ruku kompromisnu temu: *Kateheza u suvremenom svijetu, s posebnom pažnjom na katehezi djece i mladeži.* Kako je to očito izašlo na vidjelo za vrijeme odvijanja pete Sinode, kateheza je u isto vrijeme problem i pravovjerja, morala, obitelji, mladeži i djece. Osim toga, tema je u uskoj vezi s temom Sinode '74, tj. evangelizacijom suvremenog svijeta. Tako su, na neki način, sve želje došle do izražaja.

Pripravna komisija Sinode '77 radila je zaista veoma dobro i veoma ozbiljno. Plod tog rada bile su tzv. *Smjernice* za studij osnovne teme Sinode '77, koje su izašle već 25. ožujka 1976. Bio je to dobro promišljen izbor katehetskih tema i problematike uz snop veoma sugestivnih pitanja. Tražilo se od biskupa i katoličkih institucija da odgovore na pitanja postavljena u *Smjericama* i da tekst odgovora pošalju što prije Stalnom savjetu u Rimu. *Smjernice* su ujedno bile veoma prikladan tekst za animiranje vjerničke baze o temi pete Sinode biskupa. Na temelju stiglih odgovora posebna komisija dala se na izradu tzv. Radnog dokumenta (*Instrumentum laboris*), koji je bio tiskan već 6. lipnja 1977. Službeno priznati autori tog temeljnog dokumenta Sinode '77 jesu: E. Caporello, I. Souza, S. Coretti, L. Haeck, G. Audinet (Vidi *L'osservatore romano*, 2. listopada 1977, str. 3).

Taj *Radni dokument* od 70 stranica bio je razaslan svim sinodalnim očima kako bi im služio kao temelj za raspravu i razmišljanje. Njegov je prvotni cilj bio da usmjeri diskusiju na samoj Sinodi kako se ne bi previše razvodnila zalaženjem u perifernu problematiku (što je bio slučaj sa Sinodom '74.) te da bi ujedno bio korisna informacija o stanju stavova i mišljenja sveopće Crkve o predloženoj temi.

Treba priznati da je *Radni dokument* u mnogim stvarima ispao revolucionaran. Već u samom početku on nastoji srušiti stav koji je donekadna bio na snazi u našoj katehizaciji, da je, naime, kateheza učenje, opisujući kršćansku inicijaciju kao putovanje prema sazrijevanju u vjeri preko iskustva zajednice vjernika, koja je jedina sposobna provesti uspješno odgoj za kršćanina. (Usp. *Instr. lab.* I, 1.)

Drugi vatikanski sabor započeo je crkvenu obnovu liturgijom, koja je blagdanski oblik Crkve, njezina svečanost i transcendentalni — onostrani model. Obnovljena liturgija je u neku ruku utopijska projekcija Crkve. Kateheza je, nasuprot tome, njezina svakidašnja briga, njezina dnevna muka i metodičko nastojanje da sve generacije kršćana vodi kroz životne staze prema svečanosti konačnog sastanka s Ocem.

U želji da se obnova kateheze postavi na čvrste noge, od Sinode '77 traži se da svoj rad započne međusobnim informiranjem i izmjenjivanjem različitih iskustava u katehetskom radu pojedinih mjesnih crkvi jer tek autentična i puna informacija može dovesti do zdrave konfrontacije misli i do vrednovanja inicijativa, što će uroditi zdravim i dobrim plodovima te trasirati sigurne putove u uspješnoj obnovi. Bez izmjene misli i iskustva nema obnove.

Radni dokument — *Instrumentum laboris* — ima tri dijela:

1. Stanje kateheze u svijetu
2. Kateheza Crkve (teološki dio)
3. Perspektive za katehetsku obnovu.

Tek u svjetlu tog dokumenta može se shvatiti dinamika odvijanja radova na Sinodi '77. i vrednovati završna Poruka Božjem narodu. Zato *Instrumentum laboris* donosimo u cijelosti u prijevodu.

Peta Sinoda biskupa održala je svoja zasjedanja u Vatikanu od 30. rujna do 29. listopada 1977. Uz Papu Pavla VI., koji je prisustvovao većini od 22 generalnih sjednica, sudjelovala su 204 sinodalna oca: 143 delegata biskupskih konferencija, 13 predstavnika Istočnih Crkvi, 18 prefekata i načelnika rimske kurije, 10 delegata iz Unije viših redovničkih poglavara, generalni sekretar Sinode mons. Vladislav Rubin (Poljak po narodnosti) i 19 otaca imenovanih od Pape.

Raspoređeni po kontinentima, delegati biskupskih konferencija imali su slijedeću strukturu: 34 iz Afrike, 44 iz obadjeju Ainerika, 21 iz Azije, 5 iz Australije i Oceanije i 39 iz Evrope. Delegati naše biskupske konferencije bili su splitski nadbiskup mons. Frane Franić i koparski biskup mons. Janez Jenko. Firvatski kardinal Franjo Šeper sudjelovao je u radovima Sinode u svojstvu prefekta Kongregacije za nauk vjere.

Sinoda '77. imala je 3 različita momenta:

1. Od 30. rujna do 6. listopada rad se odvijao u generalnim sjednicama, na kojima su sinodalni oci iznosili svoja mišljenja o prvom dijelu Radnog dokumenta: Stanje kateheze u svijetu. U tom periodu, gdje se govorilo o različitim iskustvima i prilikama u vezi s katehezom diljem čitavog svijeta, bilo je 182 što usmenih, što pismenih intervenata.

2. Od 7. do 15. listopada rad Sinode odvijao se uglavnom u malim grupama (tzv. *circoli minores*). Grupe su bile sastavljene prema kriterijima poznavanja jezika i sličnosti interesa, a bilo ih je 11: latinski jezik (kard. F. Šeper), talijanski (mons. F. Franić), njemački (mons. J. Jenko), španjolski i portugalski jezik 3 grupe, engleski jezik 3 grupe i francuski jezik 2 grupe. Svaka je grupa imala predsjednika i relatora. Rad grupa završio je čitanjem relacija radnih grupa na generalnim sjednicama 15. listopada.

3. Dana 15. listopada, činom čitanja relacija radnih grupa, počinje 3. dio zasjedanja Sinode '77. Sinodalni oci se izjašnjavaju o pojedinim mišljenjima izrečenim u relacijama radnih grupa. U tom periodu osnovan je poseban odbor sinodalnih otaca i stručnjaka sa zadatkom da na temelju dosadašnjih radova Sinode izradi završnu Poruku Božjem narodu jer sinodalni oci nisu bili u stanju da izrade završni dokument koji bi imao normativni karakter. Poseban odbor je radio i na tzv. propozicijama — prijedlozima koji će biti podneseni kao plod pete Sinode biskupa Papi Pavlu VI. da po njima izradi papinski dokument o katehezi po uzoru na apostolsko pismo *Evangelii nuntiandi* (8. XII. 1975.), koje je bilo plod rasprava i zaključaka Sinode '74. godine.

Predsjednici delegati na Sinodi '77. bili su: kard. Sebastiano Baggio, prefekt Kongregacije za biskupe, kard. Antonio Ribeiro, patrijarh i nadbiskup Lisabona, i kard. Iiyacinthe Thiandoum, nadbiskup Dakara.

Generalni sekretar Sinode biskupa je mons. Vladislav Rubin, ulogu relatora u specijalnom sekretarijatu Sinode imao je kard. Aloisio Lorscheider, nadbiskup Fortaleza, a specijalni sekretar bio je mons. José Manuel Estapa Llaurens, pomoćni biskup u Madridu.

Petu Sinodu biskupa svečano je otvorio Pavao VI. koncelebriranom svetom misom u Sikstinskoj kapeli u petak 30. rujna 1977. i prigodnom homilijom. Istog dana poslije podne počeo je radni dio Sinode '77. generalnom sjednicom, kojoj je predsjedao kard. Baggio, a Papa je na njoj također održao programatski govor. Nakon toga je generalni sekretar mons. Rubin ukratko iznio pred sinodalne oce problematiku organizacije Sinode '77 i njezine ciljeve. Nadbiskup Paderborna mons. Johannes Joakim Degenhardt u već uobičajenoj *Panorami* izvijestio je sinodalni skup o procjeni stanja u Crkvi i o najvažnijim događajima u njezinu životu od Sinode '74. do Sinode '77. Taj izvještaj u *Panorami* bio je izrađen prema analizama stanja koje su poslale 42 biskupske konferencije. Tako se željelo da Sinoda počne svoje rasprave u okvirima stvarnog stanja i potreba Crkve.

U subotu 1. rujna, nakon informacije mons. Rubina o Radnom dokumentu, započela je diskusija, u kojoj je prvi uzeo riječ nadbiskup Kolna, kardinal Hoffner.

*Interventi na Sinodi '77 —
refleksije na Radni dokument*

Radni dokument koji su oci imali u rukama još prije nego su stigli na zasjedanje Sinode biskupa u Rim, bio je izvrstan tekst za razmišljanje i refleksiju o katehezi; to je vizija kateheze koja vodi veliku brigu o tradiciji, ali je ujedno i revolucionarno nova. Mnogi su izražavali svoju bojazan u pripremnom periodu da će bazični dokument zapravo biti kočnica za plodnu i slobodnu diskusiju na samoj Sinodi. Pokazalo se suprotno, tj. da je to bio temeljni tekst za zdravu i plodonosnu konfrontaciju mišljenja, ideja i iskustva koje su sinodalni oci donijeli sa sobom iz svih krajeva svijeta. U biti, uzevši u obzir sve intervente na bazični dokument, ocjene o njemu više su pozitivne nego negativne.

Nadbiskup Kalkute kardinal Picachy će reći da je »ova Sinoda počela u klimi koja se bez okolišanja može nazvati krizom kateheze u cijeloj Crkvi (. . .); kad Sinoda završi, krize neće nestati«.

Jednodušni je zaključak onih koji su pratili rad Sinode i imali uvida u intervente otaca da tradicionalni modeli kateheze, još donedavno nezamjenjivi u katehetskom djelovanju Crkve, nisu više dostatni i da su, dapače, preživjeli. Radni dokument je o tradicionalnoj katehezi rekao da je odgajala pasivne osobe, težila konzervaciji društvenih struktura, a umjesto komunitarne dimenzije, tako svojstvene Crkvi, naglašavala je individualizam. Mnogi su oci ponavljali upravo taj odlomak, izražavajući na taj način svoje slaganje s njime.

Bivši državni podsekretar u Vatikanu, a sadašnji nadbiskup Firenze, kard. Benelli izazvao je mnogo diskusije svojim prijedlogom da se službenim aktom uvede obaveza kateheze za sve dobi. On je upoznavanje istina vjere i Svetog pisma uspoređio s Euharistijom, koja je osnovni kruh u životu svakog pravog kršćanina. Jedan dio otaca je zauzeo oprečno mišljenje — slažući se u biti s usporedbom — naglasivši kako nije pravi problem u katehezi njezina kvantiteta ili metoda, nego se problem nalazi u kvaliteti njezina sadržaja, odvijanja i osoba koje su za katehezu odgovorne.

Velik broj sinodalnih otaca stavljao je naglasak na obiteljsku katehezu, nalazeći u tom rješenja katehetske krize; drugi su naglašavali veliku važnost zajednice vjernika, župe, bazične zajednice. Isusovački general P. Arrupe upozorio je u svom prvom intervencijama sinodalne oće da se spuste na zemlju, jer u stvari jedva da postoje obitelji koje bi mogle pružiti svojim članovima adekvatnu katehezu i vjerski odgoj u njegovoj najdubljoj dimenziji. Veoma je malen broj župa u kojima na izvrstan način funkcionira katehetski rad na svim nivoima, nedovoljan je broj kateheta osposobljenih za tako kompleksan rad kao što je katehetsko djelovanje. Kateheza je po školama (u zemljama gdje je moguća) na veoma niskoj razini, a o nerazmjerno malom broju katekumenskih zajednica ili bazičnih zajednica ne treba ni govoriti. On je postavio pitanje: »Kojje su to i kolike obitelji zaista katoličke? Koliko aktivnih vjernika broje naše župe po gradovima u razmjeru s apsolutnim brojem? Kako se pouzdati u katoličke škole, kad one u kršćanskim zemljama obuhvaćaju jedva IS'/o mladeži, odnosno djece?«

Katehisti nisu dorasli pojedinim slojevima ljudi, a potencijalni katehizanti danas zahtijevaju od katehete velike kvalitete, i ljudske i znanstvene. Zato o. Arrupe naglašava važnost katehetskog permanentnog doškovanja na seminarima, katoličke katehetske stručne literature, specijalnih katekizama za umjetnike, radnike, pravnike... Danas više nema strogo određenog mjesta ni vremena za katehetski rad: treba ući među ljude kojih nema u Crkvi, treba im se približiti, treba im pružiti kršćansku poruku novim elektronskim i tehničkim sredstvima, na prikladan način i s prikladnim ljudima.

Kardinal Wright, prefekt Kongregacije za odgoj, naglašavao je u svom nastupu da nikakve vanjske strukture neće ni uz najbolju organizaciju i tehniku riješiti krizu kateheze. Potrebna je unutrašnja obnova duha cijele Crkve, a osobito njezinih pastoralnih radnika. Tu leži problem krize i njezina uspješnog rješavanja.

U vezi s time možda je zanimljivo pripomenuti ono što je jedan afrički biskup rekao na susretu s rimskim katehetama o talijanskoj crkvenoj situaciji: »Talijanska je Crkva došla na kraj svoga dugog putovanja sa svojim izvrsnim strukturama, sa svojom bogatom poviješću, teologijom, mistikom. Ima mnoštvo samostana, kongregacija, župa, velik broj crkvi,

prikladnih prostorija i organizacija mladeži... Odavde izvire njezina preokupacija da silom ostane na starim privilegiranim pozicijama.«

Naime, nije svrha Crkve da silom održava svoje pozicije i da to bude njezina glavna preokupacija, već joj je svrha da privodi ljude Kristu i spasenju u neprestano novim situacijama, bez zaustavljanja, uvijek u hodu i nesigurnosti za budućnost. Upravo takav stav je izvor njezine snage i garancija njezine budućnosti.

Na konferenciji za novinstvo 14. listopada rekao je mons. Čarter da su mnoge veze nakon Drugog vatikanskog sabora popucale; najednom smo se našli pred tisuću neriješenih problema, naišli smo na kontestacije i mnoštvo neprihvatljivih i jeftinih zahtjeva. Još uvijek nam u Crkvi nije uspjelo stvoriti zdravu klimu sretnog pomirenja tradicije sa željom za potrebnim posuvremenjenjem. On je zaželio da Sinoda '77 i na tom području učini važan korak naprijed.

Veoma velik broj otaca zadržao se na jadikovkama nad suvremenim svijetom, koji skreće u sve snažniju sekularizaciju i ateizam, i onaj dijalektičko-materijalističkog tipa i onaj potrošačke verzije, koja je osobito pogodila Zapad. Prijedlog je većine da se ipak nijednom pokretu u društvu ne pristupa apriorno s neprijateljskih pozicija, već da se na neki način pokuša djelovati iznutra, što je veoma dug i težak posao, kvalitetnom kršćanskom porukom, koja bi trebala biti relativizator novih vrijednosti i alternativa prazninama što ih one stvaraju.

Zato je zahtjev za novim oblicima katehetskog rada na mjestu: stara je kateheza, kako su to neki govorili, umrla sa starim društvom. Nova bi se kateheza morala roditi Iz suvremenih zahtjeva nove situacije, koja se neće promijeniti u našu kršćansku korist ako je mi ne zahvatimo svojim aktivnim sudjelovanjem u njezinu stvaranju.

U kontekst ovog razmišljanja ide I drugi zapaženi Intervent isusovačkog generala o. Pedra Arrupea (on je jedan od rijetkih sinodalnih otaca koji su sudjelovali na svih 5 sinoda). Za njega je također u Rimu radio štab stručnjaka, koje je on pozvao da mu budu pri ruci upravo za vrijeme odvijanja Sinode '77. Govoreći o fenomenu marksizma u današnjem društvu, o. Arrupe je među ostalim rekao: »Ukoliko ne bi govorilo o marksizmu, kršćanstvo bi pokazalo nesposobnost da se otvoreno stavi pred jedan stvarni problem (...). Svakog dana udišemo mnoštvo elemenata marksističke ideologije pa je nužno da se kateheza na njih i osvrne, ali bez polemike, pokazujući na te elemente s mirom i s gledišta vjere te kršćanskog života koji ne želi biti odrezan od svijeta (...). Suvremena kateheza nije neko kljukanje znanja u glavu. Ona Izbjegava takve jeftine metode, nastojeći da se kod katehizanata razvije zdrav sud kako bi se kršćanin mogao snalaziti unutar novih društvenih i idejnih oblika.«

Veoma je došlo do Izražaja u Interventima nekih sinodalnih otaca, da osim krize koju kateheza proživljava u samoj sebi, postoje u mnogim državama administrativne zapreke za održavanje normalnog katehetskog djelovanja Crkve.

Problem inkulturacije kršćanske poruke kroz katehezu najviše je zanimao biskupe Trećeg svijeta. Međutim, problem je identičan s inkulturacijom kateheze u strukture suvremenih društvenih i idejnih strujanja na Zapadu i na Istoku. Kako su religiozne vrijednosti stavljene na sam rub društvenog i osobnog zanimanja, potrebno je pronaći načina da ponovno postanu aktualne.

Čini se da je baš tema *Kako kršćansku poruku učiniti prisutnom u svim kulturama i društvima došla* na prvo mjesto po broju intervenata. Možda je baš to bila središnja preokupacija Sinode '77. Kršćanstvo se ne želi pomiriti s položajem neke marginalne subkulture u suvremenom svijetu, nego svim snagama traži nove putove da se kršćanska poruka, poruka Evanđelja pretoči u nove kategorije mišljenja.

Suvremeni čovjek dnevno satima sjedi pred televizijskim ekranom, okružen masom informacija prenesenih elektronskim sredstvima i prikladnim jezikom. Zato taj čovjek jedva može razumjeti tradicionalni crkveni jezik njezinih formulacija ili njezinih službenika. Kateheza upravo vapi za novim izražajima prilagođenima kulturi i ljudima, a to je napose važno u katehezi mladeži. »Jezik je također milost jer je dio misterija Objave«, kaže se u relaciji talijanske jezične grupe.

Na Sinodi '77 nije bilo otvorenih sukoba — bilo je ipak mnogo konfrontacija mišljenja. Mnogi to tumače dobrom pripremom Sinode, drugi ozbiljnošću i težinom teme, što je utjecalo na oce da nakon priznavanja činjenice krize zajedničkim silama i isplivaju iz nje. Jedan dio javnosti vidi mirno odvijanje pete Sinode biskupa u činjenici što se pontifikat Pavla VI. možda bliži kraju pa se nije htjelo dublje zalaziti u često veoma škakljivu problematiku koja bi zaoštrila diskusiju i tražila previše jasna razjašnjavanja.

Možda ni u jednoj crkvenoj djelatnosti problem ortoprakse i ortodoksije (= pravovjerja) nije tako snažno prisutan kao što je to u katehezi. Znajući to, mnogi su se bojali da će se diskusije otaca uglavnom trošiti u besplodnom polemiziranju o tome da li dopustiti veću kreativnost u katehezi, što bi moglo dovesti u opasnost pravovjerje, ili staviti naglasak na cjelovitost sadržaja vjere, a kreativnost i inicijativu podrediti tom zadatku. To je, usput rečeno, zaista stvarni problem kateheze. Na petoj Sinodi on je osobito jako iskočio u tretiranju problema inkulturacije. Otac Pedro Arrupe pozvao je sinodalne oce (mnogi misle da je to učinio na izričitu sugestiju Pavla VI.) da se ne troše u izražavanju straha zbog opasnosti za pravovjerje jer bi taj strah mogao ugasiti svaki pokušaj obnove kateheze u pojedinim područjima, a obnova je u ovom momentu stvar od veHke važnosti i Sinoda '77. imala je baš u njoj svoj cilj.

S obzirom na definiciju kateheze bilo je zanimljivih razmišljanja, među kojima se po svojoj originalnosti svakako ističe ono koje je u svom intervjuu iznio brazilski biskup A. Ponte: »Izražaji koji definiraju katehezu još su uvijek previše u redu spoznaje — spoznavanja. Kateheza

se tako olako shvaća kao puko doktriniranje nauke. Ne bi li možda bilo bolje definirati je kao *kritičku svijest* ili *osvjekavanje*, usmjerujući je tako na egzistencijalnu interpretaciju kršćanskog života i povijesti čovjeka?«

Treba priznati da se na petoj Sinodi nije našao nitko tko bi imao što protiv inkulturacije kršćanstva u suvremena društvena i idejna kretanja, ali je bilo otaca koji su sasvim ispravno ustvrdili da je inkulturacija kršćanstva u posljednja vremena bila isprika mnogima koji su izišli iz okvira pravovjerja.

Bilo je još uvijek sinodalnih otaca koji su se zalagali za jedan opći katolički katekizam, koji bi vrijedio za cijelu Crkvu više kao osnovni tekst nego kao obvezatni priručnik, tj. sadržavao bi svu potrebnu kršćansku poruku i bio bi poput nekog pramodela za nacionalne katekizme. Na toj liniji našao se mađarski primas kardinal Lekay. Prijedlog je našao svoj odjek i u relaciji njemačke jezične grupe. Međutim, većina otaca se usprotivila tom prijedlogu, gledajući u njemu opasnost povratka na stare školske sheme, koje onemogućuju svaku kreativnost.

Više puta je bila spomenuta opasnost izvjesnog horizontalizma u katehetskom djelovanju, tj. katehizam se pretvorio u raspravu o sasvim prizemnim problemima društvene nepravde, seksa, politike, i to tako da ponekad sliči pravom političkom agitiranju. Rečeno je da nije svrha kateheze da se jednostavno pretvori u nabranje političkih, odnosno socijalnih i osobnih pitanja — ona ima kao osnovni cilj promjenu mentaliteta ljudi, prihvaćanje Evandjelja i porasta u vjeri, nadi i ljubavi. Opasnost određenog horizontalizma ili irenizma u katehezi jednaka je opasnosti zastranjenja u kršćanskoj nauci. Na kraju je rečeno da je na mjesnim biskupima zadatak bdjenja nad čistoćom nauke, a na Sinodi je da trasira i potvrdi nove putove katehetske obnove

Naglašavano je da kateheza uvijek mora početi od života i njegovih problema i voditi katehizante prema prihvaćanju Krista i Crkve, koja je njegovo mistično tijelo. To je čak ušlo i u završnu poruku Sinode br. 8. U završnom govoru na kraju pete Sinode biskupa, osvrćući se na sve što je Sinoda '77. učinila, kardinal Lorscheider je rekao: »Dogmatske poruke Crkve su *točke dolaska* koje pretpostavljaju strpljivo katekumensko traženje i istraživanje.«

Ipak, mnogi sinodalni oci su tražili neki plan katehetskog djelovanja, koji bi imao neke organske i načelne crte te bi vrijedio za svaku katehezu, tj. načelne crte spasenja realiziranog u Kristu, neki nacrt Božjeg zahvata u povijest čovjeka. Taj je zahtjev doživio svoj odjek u drugom dijelu »Poruke Božjem narodu«, koji je na neki način primjer katehetskog Itinerarija što počinje od središnje točke koja je Isus Krist te se podjeljuje na dimenzije: *Riječ, Pamćenje i Svjedočenje*.

SREDIŠNJE TOČKE NA SINODI

Ovaj je grafikon tek orijentativan, budući da nije napravljen na temelju izvornih govora otaca, nego na osnovi sažetaka koji su objavljeni u tisku, a koje je tiskao i *L'Osservatore romano*. Osim toga na grafikon utječe i subjektivnost u načelima po kojima se u jednu kategoriju svrstalo nešto što bi pristajalo i u druge. Ipak grafikon pruža prilično približan uvid u to kako se je često na Sinodi raspravljalo o određenim temama. Ovakvu shemu potvrđuju i *Propositiones*, kao i *Poruka Božjem narodu*, koji su preuzeli iste naslove koje smo i ml ovdje izabrali.

Grafikon je sastavljen tako da donosi apsolutne brojke (ne u postocima) nastupa o nabrojenim temama. *Crni stupac* naznačuje koliko se puta neka tema pojavila u 182 interventa u prvom dijelu Sinode, koji je bio posvećen obavljanju o stanju u raznim narodima. *Sivi stupac* pokazuje koliko je bilo skupina (*circuli minores*) koje su istu temu preuzele u pretres: jasno je da su apsolutne brojke ovdje niže, jer je bilo samo 11 skupina. *Bijeli stupac* otkriva koliko su puta oci ponovno govorili o dotičnom predmetu u diskusiji koja je slijedila u dvorani nakon izvještaja o radu po skupinama; u toj diskusiji pojedinci su mogli i ne složiti se ili bolje odrediti ono što je bilo izneseno u vlastitoj skupini. Takvih je intervenata svih zajedno bilo 66, a brojke se u trećem stupcu odnose prema toj cjelini.

Kriza tradicionalne kateheze	█	█	█
Potreba nove inkulturacije	█	█	█
Pozornost na cjelovitost nauke (osobito u moralu)	█	█	█
Kateheza i odgoj za duhovnost	█	█	█
Kateheza i zalaganje na društvenom području	█	█	█
Kateheza i ekumenizam	█	█	█
Suodgovornost kateheta (eventualna služba)	█	█	█
Nezamjenljivost obitelji	█	█	█
Osobita važnost katehiziranja odraslih	█	█	█
Izvanredno osjetljivo stanje mladih	█	█	█
Male zajednice koje katehiziraju	█	█	█
Škola i kateheza	█	█	█
Kateheza i sredstva za društveno pripočavanje	█	█	█
Katekumenat	█	█	█

Sudeći po dokumentima koje je peta Sinoda biskupa na kraju svoga rada izglasala, njeni plodovi su veoma mršavi. Istini za volju, mnogi važni problemi kateheze bili su dotaknuti ili čak raščlanjeni, čula su se veoma zanimljiva i bogata iskustva, predloženo je mnoštvo rješenja za prevladavanje pojedinih kriznih područja kateheze. Najveća je vrijednost Sinode '77 ipak u činjenici da je jedan veliki crkveni skup na najvišoj razini mjesec dana raspravljao s velikom ozbiljnošću i zauzetošću o jednom specifičnom djelovanju Crkve za koje se donedavna nije smatralo dostojnim da se Iznosi kao osnovna tema raspravljanja crkvenih uglednika ili pak teologa. Katehetsko djelovanje je ovaj put doživjelo svoju pravu afirmaciju u krilu Crkve, a katehete širom svijeta imali su zadovoljstvo da se i njihov rad jednom nađe u središtu zbivanja naše Crkve. Već ta činjenica daje novi polet katehezi, koja je, bez sumnje, u krizi, većoj od ostalih struktura crkvenog djelovanja upravo zato jer se nalazi u prvoj liniji I u najvažnijem dodiru s društvenim kretanjima. Osim toga. Ipak su zacrtane neke osnovne Unije njezine obnove i postavljeni temelji za njezin izlaz iz krize.

Još je uvijek glavni problem Crkve u pastoralnom djelovanju prejak naglasak na odgovornosti klera za svako djelovanje — ta arbitražna uloga klera sputava inicijativu ostalih članova Crkve, koji se onda ne osjećaju odgovorni za njezine probleme. Bez sumnje je to sklisko područje Crkve, koje zahtijeva u prvom redu promjenu mentaliteta kod samog klera u pravcu davanja većih kompetencija i odgovornosti tzv. laicima. Bar u katehezi bi pojedini sposobni laici mogli odigrati veoma važnu ulogu. Ostalo je otvoreno pitanje uvrštavanja katehete u ministeriju Crkve, kao što su prezbiteri i đakoni. Za to se zalagala engleska grupa »B«, dok su njemačka grupa i francuska grupa »B« bile za to da se taj problem duboko i ozbiljno prouči. Španjolska grupa »C« bila je protivna svakom novom ministeriju u Crkvi. To je našlo odjeka i u završnoj poruci Sinode '77, kad se umjesto riječi »ministerij« svagdje stavljao izraz »uloga u katehezi«.

U Poruci Božjem narodu naglašeno je da kateheza po sebi nema tolike potrebe za obnovom svojih vanjskih struktura i da njezine poteškoće ne izvire iz katehetske metodologije. Metoda je veoma važna stvar kod svake kateheze, ali nije bitna. U Poruci je naglasak stavljen na riječi »suodgovornost u katehezi«, »solidarnost u zajedništvu«, »misionarsko zalaganje« i »posvetiti pažnju kulturnoj sredini i antropološkim datostima«.

Što se pak tiče sadržaja katehetske poruke, u 5. broju Poruke Božjem narodu čitamo kako prava inkarnacija — utjelovljenje vjere u čovjeku pretpostavlja ne samo proces davanja već i onaj primanja. Bog, naime, zove, a čovjek se odazivlje — to je proces prihvaćanja vjere. Radi se o

tome da se prihvaćena poruka vjere pretvori u život, u životnu praksu čovjeka jer tek tako se spasenje može učiniti prisutnim u vremenu i u prostoru. To je put kojim se izlazi iz doktrinarnog imobilizma u praktičan životni dinamizam kršćanske egzistencije.

Od svakog se svjesnog kršćanina traži da bude aktivan član svoje vjerske zajednice, da sudjeluje u njezinu liturgijskom i molitvenom životu, u njezinim brigama i njezinoj aktivnosti. Zato je ipak potrebno da kršćanin, kako bi mogao sudjelovati u životu svoje zajednice, nauči napamet potrebne liturgijske molitve kojima se služi zajednica, pjesme. Simbol vjere i najvažnije citate iz Evanđelja.

Sinodalni oci našli su veoma mnogo lijepih riječi za tzv. bazične zajednice kršćana. Kardinal Wojtyła ih je u svom intervjuu nazvao »slikom Crkve«: malene su brojem, no zato agilnije od župne zajednice, koja je previše statička jedinica, a djelatnost njezinih animatora se ponekad iscrpljuje u administrativnim poslovima. Bazične zajednice žive rasijane u ambijentima gdje nema službene Crkve ili neke religiozne prisutnosti, u ambijentima sasvim sekulariziranim i nisu juridički vezane uz teritorij župe. Izražena je ponekad bojazan da one izmaknu iz »kontrolne« službene Crkve i zato bi trebalo naći načina da se s njima ostane u nekom kontaktu. One bi po nekima trebale biti animatori kršćanskog djelovanja tamo gdje službena Crkva ne dopire, ali bi trebale crpiti svoju misiju i snagu u župnoj zajednici. Svakako još jedan neriješen problem Sinode '77, koji postaje zanimljiv i za naše prilike.

Zaključak

Plod Sinode biskupa ovisi u prvom redu o prihvaćanju i provođenju njezinih sugestija. Da bi se nešto moglo prihvatiti, potrebno je to i upoznati. Zato je uloga našeg tiska veoma važna unutar mjesne Crkve. Novine i časopisi su naš gotovo jedini način dodira s idejama koje kruže općom Crkvom, s njezinim mukama, nadama i uspjesima. Budući da smo njezin dio, mi je upoznajemo preko našeg tiska, koji tako postaje veoma odgovoran činilac u životu naše Crkve. Zato je *Obnovljeni život*, objavivši neke dokumente pete Sinode biskupa, želio da se naša javnost s njima bolje upozna i da ih razmotri u našim priHkama. Oni tek tako postaju baština naše crkvene kulture.

Splitski nadbiskup mons. Frane Franić rekao je preko valova Firvatskog programa Radio-Vatikana da je najvredniji prinos Sinode '77 »poticaj čitavoj Crkvi na revnu, suvremenu i crkvenu katehezu, usmjerenu na sazrijevanje osobne i komunitarne vjere. Ako u nama poraste svijest o toj dužnosti, onda je Sinoda postigla svoju svrhu.«